

Літаратурна-мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІАУЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

ГОД ВІДААННЯ 32-гі
№ 34 (1775)

Пятніца, 26 красавіка 1963 г.

Цана 4 кап.

У гэтым
НУМАРЫ
НАТАТКІ АБ МАЙСТЭРСТВЕ ЖЫВАПІСЦА
РАМАН» І ЯГО
СУТНАСЦЬ
• МАЙСКІ ЭКРАН

НАСУСТРАЧ ПЕРШАМАЙСКАМУ СВЯТУ. • ТЭАТ-
РАЛЬНЫЯ ПРЭМ'ЕРЫ • СПРЭЧКА З КРЫТЫКАМ
ПА КНІГУ —
ЗА 300 КІЛАМЕТРАУ

КІСЬК У ЦЭХУ

Некалькі гадоў назад, калі на Гомельскай швейнай фабрыцы «Камітэра» вырашылі арганізаваць народныя кіські, узначаліў гэтую справу дзёржылі работніцаў закройнага цэха Раіса Эцінай. І яна з прыемнасцю згадзілася.

Рабочы дзень для яе — гэта не толькі сем гадаў за раскройным сталом. Рабочы дзень — гэта і адказы на пытанні сябровак аб новых кнігах, і кансультацыі ў кніжным магазіне № 3, дзе яна бярэ літаратуру, і гадзіна-другая ў чытальнай зале (трэба ж самай пазнаёміцца з навінкамі, каб ведаць, што прапанаваць таварышам).

У Р. Эцінай ёсць спецыяльны сшытак і запісы ў ім вельмі выразна паказваюць, якое шырокае кола інтарэсаў работніца. Штодзёна яна знаходзіць вольны час, каб падсыць да сяброўкі, даведацца, што з кніг яна хачепа бачыць, параіць навінку, а іншы раз і паспрачацца. У цэхах прывітаў Р. Эціна зробіць усё, каб выканаць заказ. І калі яна прыносіць на рабочы месца кнігі — вакол яе абудзіцца зборачы людзі. Свае бібліятэчкі ўжо ёсць у работніцаў.

В. Бычковай, В. Каменскай, Н. Бабіцкай і іншых. Тут і вытворчая літаратура, і навінкі пазіі, і кнігі класіцы.

У кіськёркі ёсць надзейныя памочнікі — Таццяна Трабнікова, Валыціна Цімашова, Людміла Латушкіна, якія распысюдзілі ўжо шмат кніг. Р. Эціна памагае ім не толькі пачыць кнігу, але і вучыць іх быць шчодрымі да людзей, дзяліцца з імі сваімі ведамі, прывітаць любоў да творцаў лепшых савецкіх пісьменнікаў і пэўна.

Д. РАДЗІНСКІ.
НА ЗДЫМКУ: Раіса ЭЦІНА прывітае ў цэх кнігі.
Фота В. ВАСІЛЬЦОВА.

Мая светлагорская праціска дагэтуша 1961 годам. Такія, як я, лічацца старажыткамі ў нашым горадзе юнацтва на Бярэзінскай. Гэты дадзены таварыш Васіль Васільевіч Бундлін, начальнік аддзела кадраў і сакратар партыйнай арганізацыі 131 будаўнічага ўпраўлення — генеральнага падраўніка на будаўніцтва завода вільчай хіміі.

Не дзіва таму, што сёння ў нашым горадзе вучыцца больш палова яго жыхароў. Напрыклад, толькі з нашага ўпраўлення больш сотні чалавек займаюцца завочна ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных установах, а таксама ў вачэрняй школе рабочай моладзі.

Вучацца ў нас не толькі тыя, хто лічыцца ў афіцыйных спісах студэнтаў тэхнікумаў, інстытутаў. У кожным вытворчым калектыве горада працуюць гурты налітасяты, групы павышэння кваліфікацыі, школы перадавога вопыту. Штодзёна, сцінуўшы рабочыя камбінезоны, дзевяць з дзесяці светлагорскіх будаўнікоў бяруць у рукі кнігу.

Вось пра кнігі, пра тое, якімі цікамімі шляхамі і ў якой мізэрнай колькасці паступаюць яны ў наш горад, і хочацца расказаць у гэтым артыкуле.

Адноўчы я ехаў на работу. У аўтобусе было многа людзей, і адзін з іх браў кніжку Іван Фёдаравіч Хмару. На чарговым прыпынку зайшоў у аўтобус і ён сам. Мінутку ночу брыгадзір вярнуўся з вопыта будаўніча-навагараў. У руках у яго было па дзесяці экзэмпляраў дзюх невядомых кніжак пра дахавыя работы.

Хлопцы, знака выкананы! — жартам адрапартаваў Іван Фёдаравіч.

Моладзь умомант разабрала кнігі. І тут няма нічога дзіўнага. Па-першае, вучыцца — запаведзь усіх членаў калектыву, які змагаецца за высокую якасць калектыву камуністычнай працы, па-другое, брыгада занята цяжым тэрмамалязольным ч. дахавымі работамі на жалезабетонных перакрывацях заводскіх карпусоў па новай, прагрэсіўнай тэхналогіі. У распадарожжы брыгады — дзесяці дасканалыя механізмы. Без глыбокіх тэхнічных ведаў на будоўлі цыпер ніяк не абыйдзецца.

Але чаму Іван Фёдаравіч аж за трыста кіламетраў едзе па масавую тэхнічную літаратуру? Аднак прастыя ў Светлагорску, горадзе будаўнікоў, яе днём з агнём не знайдзеце.

У нашай бібліятэцы налі 3500 актыўных чытачоў. Штодзёна выдаём да 300—400 кніг. Больш за ўсё чытачы пытаюцца кнігі па будаўніцтве, электратэхніцы. А іх абраны ў нас амаль зусім няма. — гаворыць загадчыца гарадской бібліятэкі Анастасія Прач.

Затое ў бібліятэцы накрываюцца пільма кнігі па тэхналогіі ляснапрамысловых. А літаратура па апрацоўцы металу наша бібліятэка можа абсягнуць калектыву самага буйнога машынабудаўнічага завода. Вось так «удумліва» камплектуе бібліятэку будаўнікоў і электрыкаў Гомельскі абласны бібліятэкар. Атрымаўшыца дзіўная карціна. Дзяржава не супінацца на грошы, паўнаўчае кніжны фонд. І ўсё ж для таго, каб купіць патрэбную літаратуру, работнікам бібліятэкі даводзіцца ездзіць у магазіны Гомеля, Бабруйска, Мінска.

У нашым горадзе дзве кнігарні. Адна старая, раёнапрамысловага асяродка, размешчана ў цесным дахавым памяшканні, дзе на двух дзесятках квадратных метраў сабраны ў кучу і кнігі, і радыёпрыёмнікі, і музычныя інструменты, і палатніны рыштункі. Работнікі магазіна і радыё былі б ганьдзівае кнігамі, ды трымаць іх няма дзе.

Не лепшае становішча і ў цэнтральным кніжным магазіне горада. Ён таксама туліцца ў вузкім, цесным, перабастапаным гандлёвым памяшканні вестыбюлі жылога дома. Кнігі ўперамешку з кіпамі вучнёўскіх сшыткаў і цёмных літаратурных тавараў ляжаць у цёмнай бакоўцы-складзе.

Пакунікоў тут заўсёды поўна. — Што ёсць новае? — Нічога, — вымушана адказвае загадчыца Анастасія Каваль. — Збор твораў Маршана і Аляксандра Вяляева можна выпісаць? — Нам не далі нводнага экзэмпляра. — Дайце «Трэцію ракету». — А мне «Нямігі крывавыя берангі»! — Ням...

Тут, у магазіне, я сустрачаюся з галоўным механікам 131 будаўнічага ўпраўлення Мікалаем Лазаранкам. У яго доме сваё бібліятэка. Мікалай — вялікі аматар кнігі, гораха любіць творы Шалахава, Руставелі, Шаўчэнка, Хадзіміна. Многа ў горадзе аматараў кнігі. На жаль, далажа не заўсёды яны знаходзіць у магазіне, тое, што іх цікавіць.

У гэтым магазіне прадаў больш трох тысяч тамоў грамадска-палітычнай, тэхнічнай і мастацкай літаратуры. Многа гэта ці мала?

Мы не выканалі і паловіны заказаў нашых пакунікоў, — скардзіцца прадаўчыца Ніна Савіцкая.

Заказы не выкананы таму, што навінкі паступаюць у магазін, як кажуць, галы ў рады.

Раней кніжны магазін належаў Гомельскаму аблбінгагандаю. Партыйнай літаратуры паступалі ў Светлагорск кожны тыдзень, намалеваныя яны з улікам пошты пакунікоў. Нядаўна ж магазін чамусьці перадаў і сістэму раёнапрамысловага. Становішча рэзка пагоршылася. Цяпер прадаўца даводзіцца ў поўным сэнсе слова дзякуючы на раённым складах спецаб'ясаў у набытку Парычы, «вырываць» кнігі. А вырываць асабліва і няма чаго. Падбор літаратуры для Светлагорска і раёна на абласных базах даручаны цяпер па сумнішчому таварыстваўцаў на тэатральны і харчовыя прадукты.

Мала паступае ў продаж кніг для дзяцей. Амаль поўнасьцю адсутнічае тэхнічная кніга. У вельмі малой колькасці плануецца для горада падлісна літаратура. Напрыклад, на Светлагорск было выдзелена ўсяго 10 экзэмпляраў збору твораў М. Горькага, у той час, як заявак паступіла больш за пяцьдзесят.

Горад юнацтва расце хутка і яму патрэбна добрая, светлая, прасторная кнігарня. Кіраўнікі гарсавета спасылаліся на існуючы і памішчэнне: маўляў, Масква і то не атрымаў будавацца. Вядома, кіжасці ёсць. Аднак, думаецца, стварыць проста ў безліччых тэатраў, у бездакладна стаўленні да стварэння яны прыносіць маламу вырочку, работнікам раёнапрамысловага, у чых руках знаходзіцца цяпер кніжны фонд.

Новая светлагорская вуліца Дружбы — вуліца маладзёжных ініцыятыў. Гархаргандаў алкрум тут прадуктова магазін, хоць аўсім недадзіна адсюль ёсць ужо такія магазіны. А вось аб адрыцці кніжнага кіёсна ніхто і не падумаў. Наогул, за выключэннем саюздрукаўскага, кіёскаў у Светлагорску няма: ні ў Доме культуры, ні ў ініцыятыў, ні на адным прадпрыемстве. Незаслуцка забыта ў нас і форма распаўсюджвання літаратуры праз кінашоў. Думаецца, што інавацыя ў гэтым не толькі раёнапрамысловага, а і Светлагорскі прамісловы камітэт камсамола.

Не хлём адным жыццём калектыву ударнай камсамоўскай будоўлі на Бярэзін. Будаўніц, энергетыкі, хімікі прагна цытуць да ведаў, мастацтва, літаратуры. І трэба больш арганізаваць, больш матаніраваць забеспечваць культурныя запатрабаванні працоўных горада юнацтва.

Г. БЛІЗНЮК,
рабочы БУ-131 будаўска
№ 20.

ПРЫГАЖОСЦЬ І МЭТАЗГОДНАСЦЬ

Зоны дзіцячай радасці

Стварэнне ў гарадах максімальных выгодаў і здаровых санітарна-гігіенічных умоў для насельніцтва — адна з галоўных задач сучаснага айчынінага будаўніцтва, якая паспяхова ажыццяўляецца ў нашай краіне. Каб перакачаць у гэтым, даволі параўнаць старыя скучаныя кварталы і мураваныя двары-наладзежы, якія дрэнна праветрываюцца і куды радка заглядае сонца, з новымі прасторнымі і светлымі мікрараёнамі. Свабодная іх планоўка, правільнае размяшчэнне дамоў па стараных «свету, міноства зеляніны, вялікая адлегласць ад транспартных магістраляў і прамісловых прадпрыемстваў — усё гэта садзейнічае стварэнню ў жылых масівах больш здаровага абстаноўкі.

Аднак, нават у самым добраўпарадкаваным сучасным горадзе паветра не ідэальна чысціна, яно насычана пылам і дымам, не правіскае належнай колькасці бялагічна актыўных ультрафіялетавых прамянёў сонца. Гэта пільнае дадатковае аздараўленчы «меравіе» ў першую чаргу стварэння зон адпачынку вакол буйных гарадоў, у якіх павінны быць пабудаваны пансіянаты, загарадныя гасцінцы, базы і гарады летняга адпачынку, дзе кожная сям'я з можа адпачыць без пачуцця і ў любы час. Асабліва ўвагу ў гэтым сэнсе трэба надаваць стварэнню ўмоў для здаровага адпачынку дзяцей.

Дзіцячыя загарадныя аздараўленчыя ўстановы ўзніклі ў Беларусі, як і ва ўсёй нашай краіне, яшчэ ў першыя гады пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Цяпер у нас ёсць вялікая сетка дзіцячых дач, піянерскіх лагераў, юнацкіх турыстычных баз. Аднак усё гэтыя аздараўленчыя ўстановы, у большасці выпадкаў, вельмі раскіданыя.

Да апошняга часу яны часта будаваліся пад «наікніжы» знакачыка, без уліку перспектывы развіцця горада і архітэктурных інтарэсаў прыгадарнай зялёнай зоны. Вазьмімце, напрыклад, раён Заслаўскага вадасховішча, асноўнае масавага адпачынку насельніцтва Мінска. Хоць дзіцячыя аздараўленчыя

установы не рэкамендуецца размяшчаць там, дзе збіраецца многа адпачываючых, у летнія месяцы ў гэтым раёне працуюць 22 піянерскія лагеры і дзіцячыя дачы. За кожнай атарождай ідзе сваё жыццё, вядзецца асобная гаспадарка.

Сем піянерскіх лагераў размяшчаны побач іл вадасховішча на рацэ Волма. На невялікім участку адначасова адпачывае 3 000 дзяцей дашкольнага і школьнага ўзросту. І вельмі правільна, што «Белдзярпраект» прапанаваў цалкам добраўпарадкаваць гэтую зону адпачынку. Ёсць такая думка, каб на тэрыторыі піянерскіх лагераў не размяшчаць дзіцячыя калектывы дашкольнага ўзросту, а арганізаваць для іх асобна дачы на лясных палянах. У сваю чаргу гэта дазволіць стварыць зялёныя «разрывы» паміж піянерскімі лагерамі.

Пытанні планоўкі прыгадарных зон вельмі важныя і актуальныя. Нашы архітэктары павінны распрацаваць дэталёвыя праекты будаўніцтва новых буйных комплексаў устаноў дзіцячай адпачынку і рэканструкцыі існуючых старых. Прычым, гэтыя праекты павінны распрацоўвацца на аснове самых дасканалых санітарна-гігіенічных, педагагічных і архітэктурных патрабаванняў.

Будаўніцтва піянерскіх лагераў і дзіцячых дач у выглядзе буйных комплексаў — найбольш рацыянальнае і эканамічнае. Аздараўленчыя ўстановы будуюць мець агульныя і спецыяльныя абсталяванні і агульны адміністрацыйна-гаспадарчы апарат, апрача таго можна лепш наладзіць медыцынскае абслугоўванне дзяцей і стварыць для іх агульны культурна-спартыўны цэнтр для правядзення мілагерных спаборніцтваў. Аднак комплекснае будаўніцтва шырока не распаўсюджана ў нас, бо дзіцячыя сады і асл, піянерскія лагеры знаходзяцца ў распрадзяленых раёнах прадпрыемстваў і вёдакстваў. Даўно наспела пытанне, каб перааграваць традыцыйныя, якія адпускаюць забудовы на будаўніцтва аздараўленчых устаноў і дач.

У канцы лютага-сакавіка года ў Свярдлоўску адбылася Усерасійская нарада, прысвечаная ўдзелу

грамадасці ў дашкольных выхаванні дзяцей. З выступлення начальніка ўпраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства асветы РСФСР М. Залужскай на гэтай нарадзе стала вядома, што наша прамісловасць трымае цяпер у сваіх руках асноўную сетку дзіцячых устаноў і робіць надвор'е ў дашкольным выхаванні. Таму сродкі прамісловых прадпрыемстваў, якія вылучаюцца на будаўніцтва як гарадскіх, так і загарадных дзіцячых устаноў, павінны выкарыстоўвацца ўмаца і рацыянальна і знаходзіцца ў лепшым паўным месцы.

Базай для пабудовы вялікіх дзіцячых гарадоў у зялёнай зоне могуць стаць групы гарадскіх дзіцячых устаноў з кругласапрачымі рыжымі. Ці патрэбна было, напрыклад, новы сады дзіцячых сад пабудоваць у мікрараёне па вуліцы будаўніцтва і архітэктурны СССР сканструяваў, напрыклад, спальныя павільёны з абсталяванымі элементаў. Гэтыя павільёны маюць у аб'ёме парабалічную форму, складаюцца з хвалістых абсталяваных «лістоў» таўшчыняй восем міліметраў. Эксперыментальныя піянерскія лагеры і базы адпачынку гэтага тыпу будаваліся і паспяхова функцыянавалі ў розных кліматычных паясах Савецкага Саюза. Будаўніцтва аднаго месца ў павільёне з абсталяваных элементаў нашай 96 рублёў, уключаючы водазабеспячэнне, каналізацыю і электраабсталяванне.

Гэтыя павільёны лёгка транспарціруюцца і збіраюцца, яны не патрабуюць глыбокіх падмуркаў. Яны можа расставіць у лесе, не парушаючы карніковы сістэмы дрэў. Ярка, з густым пафарбаваным, яны робіць прыемнае і радаснае ўражанне.

У Беларусі базай для вытворчасці такіх павільёнаў мог бы стаць Крычаўскі абсталяваных завод. У заключэнне хочацца сказаць пра іншыя формы арганізацыі дзіцячых адпачынку ў летні час. Справа ў тым, што сетка піянерскіх лагераў і іншых устаноў накуль нічы не можа забеспячыць усіх жадаючых. Ды і многія бацькі хачелі б адпачываць у летні час са сваімі дзецьмі. Для гэтага яны вымушаны наймаць прыватныя дачы, што і дорага і незручна. Чаму б у сувязі з гэтым нам не пераключыць вопыт арганізацыі адпачынку сем'ямі, які гэта робіць на Украіне. Яшчэ ў 1957 годзе завод «Вальшавік» разам з «Аналізіяй будаўніцтва і архітэктурны СССР» пабудавалі на беразе Дняпра над Кіевам летнія лагеры з драўляных домаў на адну сям'ю, абсталяваныя мэбляю. Адпачываючым тут выдаецца нават пасцельная білі-

намічна мотазгодна. Такія будынікі ў некалькіх гадзінаў час можа будаваць выкарыстаць для баз адпачынку.

Для таго, каб зрабіць больш танным масавае будаўніцтва устаноў адпачынку, мы павінны ўжываць новыя будаўнічыя матэрыялы і прагрэсіўныя канструкцыі. Інстытут грамадскіх збудаванняў Акадэміі будаўніцтва і архітэктурны СССР сканструяваў, напрыклад, спальныя павільёны з абсталяванымі элементаў. Гэтыя павільёны маюць у аб'ёме парабалічную форму, складаюцца з хвалістых абсталяваных «лістоў» таўшчыняй восем міліметраў. Эксперыментальныя піянерскія лагеры і базы адпачынку гэтага тыпу будаваліся і паспяхова функцыянавалі ў розных кліматычных паясах Савецкага Саюза. Будаўніцтва аднаго месца ў павільёне з абсталяваных элементаў нашай 96 рублёў, уключаючы водазабеспячэнне, каналізацыю і электраабсталяванне.

Гэтыя павільёны лёгка транспарціруюцца і збіраюцца, яны не патрабуюць глыбокіх падмуркаў. Яны можа расставіць у лесе, не парушаючы карніковы сістэмы дрэў. Ярка, з густым пафарбаваным, яны робіць прыемнае і радаснае ўражанне.

У Беларусі базай для вытворчасці такіх павільёнаў мог бы стаць Крычаўскі абсталяваных завод. У заключэнне хочацца сказаць пра іншыя формы арганізацыі дзіцячых адпачынку ў летні час. Справа ў тым, што сетка піянерскіх лагераў і іншых устаноў накуль нічы не можа забеспячыць усіх жадаючых. Ды і многія бацькі хачелі б адпачываць у летні час са сваімі дзецьмі. Для гэтага яны вымушаны наймаць прыватныя дачы, што і дорага і незручна. Чаму б у сувязі з гэтым нам не пераключыць вопыт арганізацыі адпачынку сем'ямі, які гэта робіць на Украіне. Яшчэ ў 1957 годзе завод «Вальшавік» разам з «Аналізіяй будаўніцтва і архітэктурны СССР» пабудавалі на беразе Дняпра над Кіевам летнія лагеры з драўляных домаў на адну сям'ю, абсталяваныя мэбляю. Адпачываючым тут выдаецца нават пасцельная білі-

намічна мотазгодна. Такія будынікі ў некалькіх гадзінаў час можа будаваць выкарыстаць для баз адпачынку.

ХРОНІКА Перадмайская

У клубах 3 ДАПАМОГАЮ МАСТАКОЎ і кінатэатрах

Работнікі Лагойскага раёнага Дома культуры пакапаліліся, каб іх устаною была мастацка аформлена. Яны звярнуліся за дапамогай у Саюз мастакоў БССР. На іх просьбу шыра адгукнулася мастакі М. Біліш, М. Даўгяля, І. Маслан, Ул. Мінейна і іншыя. Яны на грамадскіх асновах дапамаглі аформіць Дом культуры, напісалі для яго некалькі карцін, зрабілі пап.

Падарунак чытачам і пісьменнікам

Святочныя падарункі атрымалі чытачы і пісьменнікі. З друку выйшла новая кніжка беларускіх пэраў, праявіўшы, крытыкаў. Друкары перадалі выдавецтву сігналы экзэмпляры зборніка лірычных вершаў М. Танка. Кнігааналёвае арганізацыі атрымалі тыражы кніг А. Браўлюскага «Потым мы па-

спеем змарыцца», А. Лойкі «Дарогі і лугуціны», А. Фомчанкі «Першая наваліца». Крытык Д. Бугаёў сваю кнігу назваў «Шчодрае срэбра пісьменніка». У ёй змешчаны крытычныя артыкулы аб ранішай творчасці М. Лынькова.

У кнізе Якуба Коласа

НА КАЛМЫЦКАЙ МОВЕ

У аддзел беларускай літаратуры бібліятэкі імя Ул. І. Леніна паступілі дзве кніжкі вершаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, перакладзеныя на калмыцкую мову. Гэта першыя кніжкі беларускіх аўтараў на гэтай мове. Невядомы памерам, з партрэтамі аўтараў не вокладкай, яны выданы Калмыцкім дзяржаўным выдавецтвам у горадзе Элісце.

Кнігу Янкі Купалы «Вершы» адрэдаваў выхаванне Максіма Горькага пра Янку Купалу і Якуба Коласа і бібліятэка. У кнізе змешчана 11 вершаў Янкі Купалы розных часоў, сярэд іх «А хто там ідзе», «Мужык», «Алеся», «Я — калгасніца», «Якубу Коласа» і інш. Переклад гэтых вершаў калмыцкі пэст М. Хонінаў.

змешчана 17 вершаў, перакладзеныя А. Балакаевым. Вершы аб'яднаны ў невялікія храналагічныя цыклы: «1904—1916», «1917—1940», «1941—1945», «1945—1947».

Фільм пра А. Гараўца

Мінская студыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў скончыла работу над хранікальна-дакументальным фільмам «Падзвіг героя» па сцэнарыі А. Влалогіна. Кінаарыс прысвечан Герою Савецкага Саюза, лётчыку А. Гараўцу. Рэжысёр фільма — С. Прошынь, апэратар — Я. Сакалоў. У бліжэйшыя дні фільм выходзіць на экраны рэспублікі.

«Паўлінка» на Украіне

Купалаўская «Паўлінка» абшліла многія сцэны савецкіх калектываў Украіны. Яе ставілі аматары сцэны Латвіі, Літвы, Расійскай Федэрацыі.

СЛОЊІСКАЯ ТЭЛЕВІЗІЯ

Распачата будаўніцтва новага тэлецэнтра — Слаліскай тэлевізійнай стаянцы. Гэта адна з буйнейшых стаянцў краіны. Яна будзе прымаць перадачы з Мінска, а таксама трансляцыі Маскоўскага, Ржыскага, Ленінградскага, Кіеўскага тэлецэнтраў. Новая тэлевізійная стаянца будзе абслугоўваць амаль усю Гродзенскую і часткова Брэсцкую вобласці.

П'яніст Л. Замха, выданыя Дзяржаўным выдавецтвам БССР.

ТВОРЧА ПЕРАМОГА

Многіх твораў музыкі прывабліваў магчымасць шэкспіраўскага і тэм і вобразна, але нікому не ўдавалася раскрыць іх глыбіню і значнасць з такой дасканаласцю і праўдзівасцю, як гэта зрабіў Вердзі. Вялікі кампазітар не раз звяртаўся да драматурга Шэкспіра. Опера «Атэла» і «Фальстаф» — лепшыя творы Вердзі, кампазітар знайшоў сродкі музычнага ўвасаблення шэкспіраўскага вобраза, што маюць вялікую сілу эмацыянальнага ўздзеяння.

Паміж операй і слухачам ёсць пасярэднік — тэатр. І ад работы дырыжора, рэжысёра, мастака, ансамбля салістаў і хору залежыць лёс спектакля. На сцэне беларускага тэатра ішлі многія оперы Вердзі: «Рыгалега», «Травіата», «Баль-маскарад», «Атэла» і інш. Але ні адна з іх не прынесла такога поспеху, як прэм'ера оперы «Атэла», упершыню пастаноўленай у нашым Тэатры оперы і балета.

Мастацкае вырашэнне опернага спектакля «Атэла» вызначаецца выразнасцю і глыбінёй кампазіцыйнай задумы, стымляючай адзінацтва, маштабнасцю шэкспіраўскага характараў. Аўтар паставіў Д. Смольчэ — мастацкі кіраўнік і галоўны рэжысёр тэатра — паказаць сабе ў гэтай рабоце цікавыя і арыгнальныя мастацтва. Ён глыбока раскрыў асноўныя змест оперы, яе філасофскае і сацыяльнае гучанне, сутнасць драматычных канфліктаў.

Канфлікт Атэлы і Яга — носьбітаў двух процілеглых светопглядаў

але і вялікай музычнай культуры. Дырыжор добра даносіць да слухача мелодычныя багачэ партытуры, працяглая нагітанні, кумуляцыйныя моманты, не міняючы ў той жа час характэрных, дакладных па выразнасці дэталей.

Магчыма, іншы раз, у момант напружанага гучання галасоў, аркестр лавіць б'ю? бы іграць крыху шпай, каб не зніжаць галасам салістаў. Але наогул партыя аркестра добра надрыжывана, дырыжор дамогся ансамблевайсці салістаў, хору і аркестра.

У гэтай оперы няма ўверчораў. З першымі гукамі аркестра раскоўваецца заслона і слухачы бачыць неспаконны натоўп жыхароў Кіпра, які сабраўся на набіржанне карабел Атэлы, цёмныя постаці людзей са сваяцільнікамі ў руках і над усім гэтым вечны агонь вялізнага сваяцільніка ствараюць яскравыя крапанкі ўражанне. У рэліяна мужыцкага хору адчуваецца боляз па жыццё любімага палкаводца. І, як зноўнае прадказанне, чуюцца словы Яга: «На дне морскаго карабля найдзё моцгу».

Усе мізансцены ўступнай часткі згрупаваны рэжысёрам на верхняй пляцоўцы і сваяцільніка. Тут упершыню паўяўляецца залатаясца Дзэдэмона ў беласнежным адзенні, якая з малюбо працягвае руку да мора. Тут праходзіць Касло і Яга, суды, парашце, прыходзіць Атэла па ўсёй сваёй велічы пераможцы ў суправаджэнні сцяганосцаў.

Так рэжысёр экспаніруе спектакль. Гэты ўступ адразу ўявілае слухачоў у дзеянне трагедыі, фавула якой развіваецца ікліва: ад раўнення Атэлы ў апагэй сваёй славы і шчаслівага кахання да маланкавага яго падзення ў бездны страўныхых пакут і гібель.

Вобраз Атэлы стварае малады спявак З. Бабій. Гэта — творчая перамога артыста. У яго прыгожы, моцны драматычны тэнар, яркі акцёрскі тэмперамент, локвава прывабнасць. Спявак добра перадае складанасць псіхалагічных кантрастаў, увасабляючы ў драматургі Шэкспіра і музыкі Вердзі яго ўменне ляпіць ваяцільны вобраз, паступова раскрываючы багачэ пачуццў свайго героя — роздум і парыванні, спай і збытаннасць. Артыст уклаў у сваё сцяванне і ігру многа пачуццў. Давярляючы і прастадушнасці, бізмежныя каханне да Дзэдэмона, высокі інтэлект, ястрымы тэмперамент — усе гэтыя рысы шэкспіраўскага героя знаходзіцца ў поўнай адпаведнасці з музычным ідэалам вобраза. Спявак глыбока адчуў трагедыю Атэлы і злёлей даносіць яе да слухача.

З. Бабій пачынае сваю партыю на ўрачысты, радасны тэмах. Першыя сцэны з Дзэдэмонай і рытмічна ўхваляюцца са шчырымі ітанчаннямі. Вельмі складаны для выканання дует Атэлы і Дзэдэмона ў нацы першага акта З. Бабій вядоўчыцца з майстарствам і натхненнем, адлюстроўваючы слухачам разнастайнасць і ваяцільнасць і ваяцільнасць ваяцільнасці. Крапане сэрца маналог каханання з ваяцільнасцю і ваяцільнасцю ўсё душы ўкладвае спявак у шкіданне пудоўнага свету, які ўвасабляе Дзэдэмона, што азігнуў для яго. Страўшы веру ў дабро, веру ў чалавека, маўр адмаўляюцца ад усёго, што яму дараго ў жыцці.

Вялікае ўражанне робіць сцэна клятыя. З трагічным напружанням слухае Атэла — З. Бабій радуючы Касло і Яга. Нёбы смарцельна паранены лёд, замкнёны ў залатой клетцы, мітусіцца і стогне Атэла, аблытаны сцяноу Іжы.

Выдатна іграе ў гэтай сцэне І. Сарокін ролю Яга. З д'явольскай асалодой мучыць ён сваю ахвяру, замыкаючы кола Іжы і ваяцільнасцю. Пераможна гучыць рэчымства пра ўзор хустачкі. У ім адчуваецца радасць злого духу, які перамог вільні розум. Цудоўны голас, выразная дыкцыя, бліскучае майстарства пераўвасаблення даючы магчымасць І. Сарокіну пачаць свайго героя жывым і разнастайным. Ён умела маскіруе свае сапраўдныя пачуцці да Атэлы, Касло, Дзэдэмона. Спрыт, хіт-

расць Яга прымушаюць Атэлу павярнуць у яго сумленнасць і адданасць.

І. Сарокін — цудоўны спявак. Голае яго гучыць кампантна, іноасіроўка псіхалагічна апраўдана. «Атэла» не першая опера, у якой ён праявіў сваё ўменне карыстацца сродкамі музычнай дэкламацыі і праз гэта глыбока выявіць сутнасць вобраза. Пераканаўча даносіць да слухача рэчымства, ды яшчэ такі джык, як у Вердзі — не менш складана, чым выкананы арлю. Тое і другое спявак робіць бліскучым.

Цудоўна праводзіць Яга — І. Сарокін фінальную сцэну трагедыя акта.

Вось Атэла, якая Яга пераканана ў айнаваці Дзэдэмонай, амаль у трышніні, са словамі «Я маю каханне Кроўні». Ёе платоні. Ёе платоні! бажыць па дэсатыі следам да Яга. Потым рэзка паварочваецца, робіць некалькі няпэўных кроўнаў уніз і падае ў няпэўнасьці. У залесвай шпінны да яго падыходзіць Яга — І. Сарокін і, пяхочы нагою нязручутага Іжы, урачыста і зноўна спявае «Час грозной мести близок». Гэты эпізод проста ўрашае. З сапраўдны майстарствам раскрывае тут акцёр унутраны свет Іжы, яна гэта, славалюба і зайдросніка.

З вялікім поспехам выступіла ў ролі Дзэдэмона салістка Н. Ткачэнка. У артыстыкі цудоўны голас, яна прыгожая, у яе вялікі тэмперамент. З прывабнай прастотай і шчырасцю перадае яна драму Дзэдэмонай. Артыстка знайшла свой шлях да раскрыцця вобраза. Яна нёбы ператварыла сваю гералію ў люстра ўсіх адценняў перажыванняў Атэлы і гэтым дасягае вялікай праўдзівасці і пераканаўчасці.

Н. Ткачэнка — артыстка вялікай пеўчай культуры. Валодаючы моцным і глыбокім голасам, яна дазваляе перадаваць любімыя тэхнічныя дэталі, яна пачынае стэрскую падае гук, выразна даносіць праз кожнае слова, кожную ітанчання найтанчэйшыя адценні пачуццў. Запамінаюцца і асобныя

Так артыстка, мы паўтарам гэтую думку, унікальна над сваёй гералію. А вось фінал спектакля гучыць у Кілімавай менш пераканаўча. Ёй цяжка быць шчырай, гаворачы пра ўдзячнасць і веру, якая яна, выходзіць з тэксту, павіна адчуваць у адноснасці да Дзэры. За што ёй яму дзякаваць? І як можна ў яго верыць!

Кілімава іграе ў фінале толькі боль расстання, а магла б знайсці для гэтай сцэны глыбока схаваную горчы, пратэст, злосьць, насмешку над фарысэйскім фразамі адхаджача Дзэры. У гэтай сцэне артыстка ідзе ўслед за аўтарам, які будзе фінал у лірыка-сентаментальным духу адсуджочага каханання, траціць той актыўны напрамак, які спадарожнічае ёй на працягу ўсёго ілэдрагата падлунку са сваёй гералію.

Іншым шляхам, шляхам спрашчэння свайго героя ідзе акцёр Р. Янінскі, які выконвае ролю Дзэры. Ствараецца ўражанне, што ён вельмі разабраўшыся ў прычынаў жарвацця сьлё глыбокім псіхалагічным аналізам, акцёр «наогул» іграе ў меру дасцігнага і прывабнага героя-палюбоўніка, што сымбуе са старонак адной з зарубежных п'ес. У Дзэры — Янінскім амаль усё распіўчатае, мяккае, аморфнае. Ні адна з якасцей характараў не ўраўняецца гадоўна, і таму, напэўна, няма і характараў. Зразумела, што адсутнасць характараў ёсць таксама свайго роду характар, але ў дэдазеным выпадку гэта ніяк не стасуецца да вобраза. Дзея ісправядлівасці трэба сказаць, што ілэдуачу ў вырашэнні гэтага вобраза трэба падзяліць у нейкай ступені паміж акцёрам і аўтарам п'есы, які недастаткова пераканаўча раскрыў матывы паводзін свайго героя. Аўтар не асуджае і не абараняе Дзэры. Эгістычная сутнасць вобраза прыкрыта фразамі ад дабрыні, альтрызму і дапамозе. І акцёр стаўленне аўтара да вобраза.

Адсутнасць сваёй, пэўнай пазіцыі ілэдрагата ў мастацкім афармленні спектакля (мастак — дыпла-

Галіна Жаўно працуе тначыкай на Віцебскім дывановым камбіната. Прадучыні, якую яна выпускае, заўсёды высокай якасці. Яна — перадавы вытворца. Наш ніштатны карэспандэнт А. Усцімаў сфатаграфавалі Г. Жаўно ў час працы.

СУСТРЭЧА З ТАЛАЧЫНЦАМІ

У Талачыне адбылася сустрэча інтэлігенцыі горада і раёна з беларускімі пісьменнікамі. Празвік Уладзімір Карпыў расказаў чытачам аб эмацыянальных сустрэчках кіраўнікоў партыі ў ўрадзе з дзеячамі культуры, аб барацьбе партыі з неадзёраўмі з'явамі ў мастацтве.

Дэклад вылікаў вялікую цікавасць у чытачоў. Яны зьдэючы п'яніні, выступілі. Слова браўшы работніца раённай бібліятэкі В. Арлова, звонявая катэкса «Перамога» Г. Грыгоравіч, вучэніца XI-га класа Талачынскай сярэдняй школы № 2 Г. Вішнёўская. Яны гавораць аб сваёй любі да лепшых твораў савецкай і ў тым ліку беларускай літаратуры, выказваюць пажаданне, каб пісьменнікі сталі бліжэй да жыцця, стваралі яркія, пачуццёвыя вобразы савецкага чалавека-прадучніка.

— З кожным днём, — сказала Г. Грыгоравіч, — прыгане наша жыццё, з кожным днём пачынаюцца нашы поспехі і здобывкі. І хвалюся тым, каб гэтыя радасныя змены знаходзілі адлюстраванне ў мастацкіх творах.

Пасты Генадзь Бураўкін, Анатоль Вярыскі, Уладзімір Паўлюк і Кестусь Цішка прычыталі на сустрэцы свае вершы.

НОВЫЯ РАБОТЫ САМАДЗЕЙНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ

Прэм'еру спектакля па п'есе беларускага драматурга А. Маўзона «Пад адным небам» паказаў Пінскі народны тэатр.

Пастаноўку ажыццявіў заслужаны дзеяч культуры БССР І. Сакоўскі.

Баранавіцкі народны тэатр паказаў наядуна 20-ю па ліку пастаноўку — драму Л. Сіньнінкі «Гэта адбылося сёння». Як і ўсе п'ярадрэды, яна ажыццяўлена пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча культуры БССР М. Сяноўска.

Калектывы Краснапольскага народнага тэатра ажыццявілі пастаноўку спектакля «Блудны сын» па п'есе эстонскага драматурга Э. Рамета.

П'еса пастаўлена пад кіраўніцтвам студэнта-практыканта Магілёўскага культдэпартаменту Л. Язэвска. Гледчыя з цікавасцю назімаюцца за прэм'ерай.

С. СЯМЯНУ.

БЕЗ ПЭЎНАЙ ПАЗІЦЫІ

Рускі тэатр Гюльма паставіў п'есу амерыканскага драматурга У. Гібсана «Двое на арлях».

Размову пра гэты спектакль хочацца пачаць простым пытаннем: чым кіраваўся тэатр, спыніўшы свой выбар на гэтай п'есе? Што прывабляла ў ёй калектыв тэатра? Майстарства драматурга, які ўмее ствараць сваясабыльны характары, будаваць дыялог? Арыгнальныя формы, выяўленыя лакалізм, цікавая пабудова дзеяння? Бадай ва ўсім гэтым нельга адмовіцца аўтару, Але не будзем абмяжоўвацца вузка прафесіянальным разглядам п'есы, паспрабуем вызначыць, чаму, увасабленню якой ідэі служыць у дэдазеным выпадку майстарства?

Сустраўліся два адзіночкія чалавекі. Прычыны іх адзіночтва розныя, але аднолькава моцнае жаданне пазавіцца ад яго. На працягу грэх актаў мы бачым, як кожны з іх імкнецца ўведаць, зразумець, нарэшце, палюбіць аднаго аднаго. Адзін у канцы п'есы аказваецца, што яны таксама далёкі паміж сабою, як і ў пачатку. Узмааадносны дзеючыя асобы і развіццё іх характараў будуюцца такім чынам, што ніяк не ідуць наустрачы адзін аднаму, а перамяшчаюцца ад сваркі да ўдзінага ўзварадзнення. І то толькі для таго, каб у наступнай сцэне выявіць ішчэ большую адзіннасць. Удзет і спуск, як на арлях. Рух як быццам бы і ёсць, але ён падобны бегу на месцы. Перагнаўшы ні на крок не набліжаюцца адзін да аднаго. У апошняй тэлефоннай размове, развіваючыся, героі абмяняваюцца словамі любі, выказваюць гадоўнасць памагач адзін аднаму. Але на самай справе

за гэтымі словамі, з аднаго боку — гэта бонку — гора і боль — гора і боль адзін аднаго. І разлік на асабільную зацікаўленасць гледча — які няк на працягу ўсёго спектакля гаворка ідзе пра каханне. І тэма гэтая вар'юецца вельмі свабодна, даходзіць сям-там да адкрыта рыжыхых сітуацыяў, а то і проста да пошласці.

Але, можа, усё гэта не так? Можа тэатр, ачыняючы па вартасці слабей і моцней бач п'есы і поглядаў аўтара, меркаваў уступіць з ім у адкрытую і актыўную спрэчку, пераадолець супярэчнасці яго пазіцыі, пераасэнсаваць п'есу і спектакль ісправядліва свай абвостранні, пэўны пункт погляду? Мо менавіта такі шлях быў бы правільны і памог бы тэатру пазбегнуць значных ідэяна-мастакіх недахопаў, зьявіцца з пастаноўкай дадзенай п'есы.

На жаль, тэатр не падверг крытычнаму асэнсаванню праблемы, паставіўшы ў п'есе з пазіцыі пашата да іх стаўлення. Нават у тых выпадках, калі матэрыял п'есы дазваляе выявіць сацыяльную прыроду падзей і характараў, тэатр пагарджае гэтымі магчымасцямі або выкарыстоўвае іх вельмі існаме, а гадоўнасць — супярэчліва.

Паспрабуем даказаць гэта праз сцэну.

Выраны такім чынам з жыцця, з канкрэтных сацыяльных умоў, змешчаны ў нейкі створаны аўтарам «вакуум», лёс герояў становіцца дробна інтымным, ілэанчым. Усё сваю ўвагу аўтар засяроджвае на скрупулёзным дэдазаванні суб'ектыўных эмацыяў сваіх герояў.

У часопісе «Польмя» друкуецца праца Рыгора Бярозкіна «Свет Купалы». Станоўчы, на наш погляд, з'яўляецца сам пафас ле, палымнае выступленне супраць схематызму ў літаратуразнаўстве, супраць вульгарызаванасці ідулізму, пры якім адсутнічае ўдумлівы аналіз усеі мастацкай сістэмы твораў. У рабоце ёсць рад тонкіх назіранняў над асаблівасцямі пазіцыянага майстарства Янін Купалы, цікавы аналіз некаторых ранніх твораў паэта (напрыклад, верша «Пры скачце»).

Але разам з тым у ёй шмат такіх назіранняў, з якімі цяжка ці немагчыма пагадзіцца. Адны з іх вельмі няясны (напрыклад, разнажанні пра «дэрагалістычныя мастацкія метады» ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя), другія няправільныя з-за сваёй аднабаковасці (напрыклад, сьвярдзжэнне, што Я. Купала з'яўляецца «анамаліяй» у сусветнай літаратуры, бо ў яго ранняя творчасць беларускай народнай культуры выступае нёбыта з дрымухай першабытнасцю).

Пачнём з эскерсу ў беларускую літаратуру XIX стагоддзя, які папярэднічае ў артыкуле размове пра асаблівасці творчасці Я. Купалы. Крытык Р. Бярозкін катэгарычна адмаўляе разлізм у беларускім фальклоры і беларускай літаратуры XIX стагоддзя да Ф. Багушэвіча ўключна. Ён не бачыць тут яркай ідыялізацыі і тыпаванай характараў, глыбокага гістарызму і псіхалагізму, жаіравай і стыльвай разнастайнасці.

Аперыруючы тэрміналогіяй «Гістарычнай пазіцыі» А. Вясёлюска-

У выніку п'есы з'яўляецца да крапанай, часам сентаментальнай, а сям-там і адкрыта меладраматычнай сітуацыі. Цігэль Москва, якая не дазваляецца глыбока над сваім жыццём, сустрапа і пахахла чалавека, які прапачуе ёй усё, апроч каханні. У канцы п'есы яны расставіцца. Дзэры Райн іртэаіцца да любімай жонкі (высвятліцца, што яна перадумала выхадзіць замуж за другога). Цігэль адной застаецца адна, і адзіноце яе становіцца яшчэ больш безвыходнай, бо цяпер яна глыбей усведаляецца ёй.

Аб чым жа значным можа прымусіць задумача гэтая п'еса? Чым узабагаціць гледча спектакль?

Напэўна, тэатр ставіў перад сабою такое пытанне, але, вядома, у вырашэнні яго ўзялі вярх меркавані не зусім творчага парадку. Спакусілі звабіваць «зручнасць» п'есы (усёго два выканаўцы), улічана нескладанасць афармлення. Быў, напэўна, і разлік на асабільную зацікаўленасць гледча — які няк на працягу ўсёго спектакля гаворка ідзе пра каханне. І тэма гэтая вар'юецца вельмі свабодна, даходзіць сям-там да адкрыта рыжыхых сітуацыяў, а то і проста да пошласці.

Але, можа, усё гэта не так? Можа тэатр, ачыняючы па вартасці слабей і моцней бач п'есы і поглядаў аўтара, меркаваў уступіць з ім у адкрытую і актыўную спрэчку, пераадолець супярэчнасці яго пазіцыі, пераасэнсаваць п'есу і спектакль ісправядліва свай абвостранні, пэўны пункт погляду? Мо менавіта такі шлях быў бы правільны і памог бы тэатру пазбегнуць значных ідэяна-мастакіх недахопаў, зьявіцца з пастаноўкай дадзенай п'есы.

На жаль, тэатр не падверг крытычнаму асэнсаванню праблемы, паставіўшы ў п'есе з пазіцыі пашата да іх стаўлення. Нават у тых выпадках, калі матэрыял п'есы дазваляе выявіць сацыяльную прыроду падзей і характараў, тэатр пагарджае гэтымі магчымасцямі або выкарыстоўвае іх вельмі існаме, а гадоўнасць — супярэчліва.

Паспрабуем даказаць гэта праз сцэну.

Выдатна вырашае актрыса сітуацыю, калі Цігэль даведваецца пра тое, што Дзэры апушчае яе, утойваючы, што ён ужо даўно атрымаў развод са сваёй жонкай. Кілімава іграе ў фінале толькі боль расстання, а магла б знайсці для гэтай сцэны глыбока схаваную горчы, пратэст, злосьць, насмешку над фарысэйскім фразамі адхаджача Дзэры. У гэтай сцэне артыстка ідзе ўслед за аўтарам, які будзе фінал у лірыка-сентаментальным духу адсуджочага каханання, траціць той актыўны напрамак, які спадарожнічае ёй на працягу ўсёго ілэдрагата падлунку са сваёй гералію.

Іншым шляхам, шляхам спрашчэння свайго героя ідзе акцёр Р. Янінскі, які выконвае ролю Дзэры. Ствараецца ўражанне, што ён вельмі разабраўшыся ў прычынаў жарвацця сьлё глыбокім псіхалагічным аналізам, акцёр «наогул» іграе ў меру дасцігнага і прывабнага героя-палюбоўніка, што сымбуе са старонак адной з зарубежных п'ес. У Дзэры — Янінскім амаль усё распіўчатае, мяккае, аморфнае. Ні адна з якасцей характараў не ўраўняецца гадоўна, і таму, напэўна, няма і характараў. Зразумела, што адсутнасць характараў ёсць таксама свайго роду характар, але ў дэдазеным выпадку гэта ніяк не стасуецца да вобраза. Дзея ісправядлівасці трэба сказаць, што ілэдуачу ў вырашэнні гэтага вобраза трэба падзяліць у нейкай ступені паміж акцёрам і аўтарам п'есы, які недастаткова пераканаўча раскрыў матывы паводзін свайго героя. Аўтар не асуджае і не абараняе Дзэры. Эгістычная сутнасць вобраза прыкрыта фразамі ад дабрыні, альтрызму і дапамозе. І акцёр стаўленне аўтара да вобраза.

Адсутнасць сваёй, пэўнай пазіцыі ілэдрагата ў мастацкім афармленні спектакля (мастак — дыпла-

мастакіх недахопаў, зьявіцца з пастаноўкай дадзенай п'есы.

На жаль, тэатр не падверг крытычнаму асэнсаванню праблемы, паставіўшы ў п'есе з пазіцыі пашата да іх стаўлення. Нават у тых выпадках, калі матэрыял п'есы дазваляе выявіць сацыяльную прыроду падзей і характараў, тэатр пагарджае гэтымі магчымасцямі або выкарыстоўвае іх вельмі існаме, а гадоўнасць — супярэчліва.

Паспрабуем даказаць гэта праз сцэну.

Выраны такім чынам з жыцця, з канкрэтных сацыяльных умоў, змешчаны ў нейкі створаны аўтарам «вакуум», лёс герояў становіцца дробна інтымным, ілэанчым. Усё сваю ўвагу аўтар засяроджвае на скрупулёзным дэдазаванні суб'ектыўных эмацыяў сваіх герояў.

У часопісе «Польмя» друкуецца праца Рыгора Бярозкіна «Свет Купалы». Станоўчы, на наш погляд, з'яўляецца сам пафас ле, палымнае выступленне супраць схематызму ў літаратуразнаўстве, супраць вульгарызаванасці ідулізму, пры якім адсутнічае ўдумлівы аналіз усеі мастацкай сістэмы твораў. У рабоце ёсць рад тонкіх назіранняў над асаблівасцямі пазіцыянага майстарства Янін Купалы, цікавы аналіз некаторых ранніх твораў паэта (напрыклад, верша «Пры скачце»).

Але разам з тым у ёй шмат такіх назіранняў, з якімі цяжка ці немагчыма пагадзіцца. Адны з іх вельмі няясны (напрыклад, разнажанні пра «дэрагалістычныя мастацкія метады» ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя), другія няправільныя з-за сваёй аднабаковасці (напрыклад, сьвярдзжэнне, што Я. Купала з'яўляецца «анамаліяй» у сусветнай літаратуры, бо ў яго ранняя творчасць беларускай народнай культуры выступае нёбыта з дрымухай першабытнасцю).

Пачнём з эскерсу ў беларускую літаратуру XIX стагоддзя, які папярэднічае ў артыкуле размове пра асаблівасці творчасці Я. Купалы. Крытык Р. Бярозкін катэгарычна адмаўляе разлізм у беларускім фальклоры і беларускай літаратуры XIX стагоддзя да Ф. Багушэвіча ўключна. Ён не бачыць тут яркай ідыялізацыі і тыпаванай характараў, глыбокага гістарызму і псіхалагізму, жаіравай і стыльвай разнастайнасці.

Аперыруючы тэрміналогіяй «Гістарычнай пазіцыі» А. Вясёлюска-

3 ЧЫМ НЕЛЬГА ПАГАДЗІЦЦА

Крытык не бачыць індывідуальнасці стывалых адзіннасцяў у творчасці беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя, ён проста сьвярджае, што іх не магло быць з прычыны асаблівасцей жыцця беларускага народа таго часу. Ён лічыць, што вылучэныя асобы з аспрадыта, індывідуальнасці з родовай адываецца ў масе беларускага прапознага народа толькі ў перыяд рэвалюцыі 1905 года. Які можна так забяцтваць? Вылучэныя асобы з аспрадыта, індывідуальнасці адываецца ў перыяд разлажэння родовага ладу, у самым пачатку фарміравання класавага грамадства.

Выказванне Р. Бярозкіна аб тым, што рэвалюцыя 1905 года адбылася ў «беларускай прапознай масе «пачуццёвыя»», можна быць б зразумець, калі б гаворка ішла проста аб узаманенні росту народнай самасвядомасці ў рэвалюцыйную эпоху. Аднак разгледзім кантэкст, у якім прыводзіцца гэты палажэнне. Крытык паведамляе, што толькі пасля рэвалюцыі 1905 года «беларускае» ўдзельна ад народзе як аб сацыяльна-бытавай абстаноўцы.

Выказванне Р. Бярозкіна аб тым, што рэвалюцыя 1905 года адбылася ў «беларускай прапознай масе «пачуццёвыя»», можна быць б зразумець, калі б гаворка ішла проста аб узаманенні росту народнай самасвядомасці ў рэвалюцыйную эпоху. Аднак разгледзім кантэкст, у якім прыводзіцца гэты палажэнне. Крытык паведамляе, што толькі пасля рэвалюцыі 1905 года «беларускае» ўдзельна ад народзе як аб сацыяльна-бытавай абстаноўцы.

Выказванне Р. Бярозкіна аб тым, што рэвалюцыя 1905 года адбылася ў «беларускай прапознай масе «пачуццёвыя»», можна быць б зразумець, калі б гаворка ішла проста аб узаманенні росту народнай самасвядомасці ў рэвалюцыйную эпоху. Аднак разгледзім кантэкст, у якім прыводзіцца гэты палажэнне. Крытык паведамляе, што толькі пасля рэвалюцыі 1905 года «беларускае» ўдзельна ад народзе як аб сацыяльна-бытавай абстаноўцы.

Выказванне Р. Бярозкіна аб тым, што рэвалюцыя 1905 года адбылася ў «беларускай прапознай масе «пачуццёвыя»», можна быць б зразумець, калі б гаворка ішла проста аб узаманенні росту народнай самасвядомасці ў рэвалюцыйную эпоху. Аднак разгледзім кантэкст, у якім прыводзіцца гэты палажэнне. Крытык паведамляе, што толькі пасля рэвалюцыі 1905 года «беларускае» ўдзельна ад народзе як аб сацыяльна-бытавай абстаноўцы.

НАД ШУШАЮ У ТАЙЗЕ

З вершаў пра У. І. ЛЕНІНА

Над Шушаю ў тайзе ля цяжка прычала,
Дзе лодка завярнула між кустоў,
Кадорка папалала закрываючы,
Аж ускрыліся сонныя талубы...

Што хмурыліся! На славу ж удаліся
Дзяміч вясення. А як там тоды пасей!
Сябру ж закочыў рана, дык на рыбку,
Бач, выбраў час і месца, чым зайдэраць...

У Дзяржаўным мастацкім музеі БССР, у святліняй экспазіцыі беларускага мастацтва, увагу глядачоў прыцягваюць творы мастака А. Шыбінева «Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць».

Характэрныя маладога партызана, па-яўнаму вясёлага, адважнага, вобразы немцаў проціпастаўлены партызанам, актыўным і пераможным людзям, які сляпяў ў сваёй злосці сіла, якая без разважлівасці ўспрыняла расісцкую догму.

Надзвычай добра знойдзены ў творы скульны, але выразныя дэталі. Абавал — рэшткі разбураных і спаленых вёсак, страшэнныя, голыя і бязлюдныя на фоне халоднага зімовага пейзажу, яны выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

Шарыя свінцовыя таны нізкага лёба, мёртвае белізна снегу, цёмнае, дзівакае людзей аб'яднаны агульнай асцяжываючай, вельмі суровай гаммай колору, якая падкрэслівае душэўны стан герояў і стварае агульны эмацыянальны твар твора.

Перад тым, як стварыць гэтую карціну, мастак доўга працаваў над эцюдамі. Ён напісаў пад партрэтаў партызан, у якіх надкрэслі характэрныя рысы часу: мужнасць, сілу духу, а часам і сляды пакут.

«Не ўсёкае напісанне адпавядае вымаўленню» — гэтую думку аўтар пацвярджае мюльствам злітых прыкладнаў, фармулюючы асноўныя правілы беларускай арфаграфіі, якая, дарэчы, нікім сур'ёзна не расірачывалася.

Шкада, што ў дапаможніку адсутнічае больш поўны арфаграфічны слоўнік. Што датычыць форм класных прысловаў, дык тут, мусіць, не варта прапаўняць да ўжывання такія далёкія ад гутарковых ступені параўнання, які прагней, туней, шчырай, І, мусіць, варта быць зварнуць увагу на семантычную розніцу вышэйшай ступені ад прыслоўя «гладка», якая існуе ў народнай мове.

Кніга «Вусная мова і выразнае чытанне» напісаная з вялікімі клопатамі пра дзейнасць жывога слова, пра расірачывае багацце эмацыянальнага аэсту, якім напоўнены часам вельмі сціплы радкі тэксту.

Першую спробу дапаможніка на вуснай мове і выразным чытанні трэба не толькі вітаць, але і лічыць вартай самай пільнай увагі, адбыткам метадычнай літаратуры. Яго варта лічыць зводзіцём да падручніка, стварэннем якога, відаць, нара ўжо было б закладзена адным падручнікам тат, мабыць, і не абдышэцца, бо ён пацвердзіў і для школьнікаў, і для студэнтаў. Зрашчы, такі падручнік быў бы карысным і для настаўнікаў-неапедагагікаў, і для шырокага кола інтэлігенцыі, бо даць пра культуру мовы трэба скрозь і заўсёды: на ўроку фізікі і матэматыкі, на лекцыі і на нечыры адначынку, на сходзе і ў штодзённым побыце.

Тут крытык «удасканаліў» самога А. Вясёлюскага, бо нават гэты вучоны пісаў, што літаратура ў сваім гістарычным развіцці адлюстравала «звукіне калектывізму: вылучэнню асабістага пачутку напярэдняе груповага, сацыяльнага». Іншымі словамі, А. Вясёлюскі ўжо здагадаўся, што ў эпоху цывілізацыі нельга гаварыць пра народ наогул, бо адбываецца дэсацыялізацыя расілеанне адзінага ў калектывізму. А П. Барозкін піша пра некае аспрэчддзе ўвогуле.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

«Есць такая партыя!» і «Палонныя вядуць» — гэта два маладыя творы мастака А. Шыбінева, якія выклікаюць гнiew і пагарду да ворага.

ЯК ГЭТА хораша, калі чалавек выразае і прыгожа гаворыць, калі ён прываблівае не толькі месцам свае гаворкі, але і дасканалай формай. На вялікі жаль, мы яшчэ рэдка сустракаем такую гармонію слова нават у людзей, для якіх жывое слова — асноўны інструмент: настаўнікаў, лектараў, работнікаў культуры.

Добрую справу зрабілі выкладчыкі педінстытутаў У. І. Калеснік (Брэст) і Ф. Янкоўскі (Мінск), напісаўшы першы дапаможнік для настаўнікаў і студэнтаў па вуснай мове і выразным чытанні.

Першыя тры раздзелы дапаможніка, напісаныя У. І. Калеснікам, уводзяць чытача ў творчую лабараторыю чалавек, які рыхтуецца да вуснага выступлення (дакладна лекцыі, ўрока), і таго, хто паставіў сабе за мэту навучыцца і навучыць іншых выразае чытаць.

Можна, такая неакрэсленасць гэтай раздзелу і выклікала пэўную раздробненасць аэстак і ведаў, якія падае аўтар. Тут і расірачывае спецыфічны прамоўнага (а не прамоўніка) майстэрства, і выкладанне метадаў падрыхтоўкі да вуснага выступлення, і кансультацыя на пытанні культуры чытання.

Перагруканасць першага раздзелу, які носіць назву «Вуснае чытанне», агульнымі рэкамендацыямі і парадамі не дала магчымасці аўтару канкрэтызаваць на ўраіх прыкладах характэрныя асаблівасці вуснай мовы, якія адраінаваць ад мовы пісьмовай, кніжнай і ад гутарковага. А мяненя таму, што многія настаўнікі, асабліва маладых класаў, не заўважаюць гэтай розніцы, і адбываецца тая непажаданая з'ява, калі пучырыя і ярыя інтанцыі дзіцячай гаворкі зліваюць ужо на другім го-

дзе навування, і школьнік пачынае адкаваць урок па шаблону: або з манернай напеўнасцю, або з інфармацыйнай абываасцю.

І ўжо ж не варта, мяне здаецца, арыентаваць настаўніка ці даладчыка на вусную трэніроўку падрыхтаванага тэксту выступлення, інаш кажучы, на заабурыванне. «Чым больш будзе праведзена такіх трэніровак, тым менш даядзена хіняльчана перад аўдыторыяй», — піша аўтар, заабурышы, што перад гэтым ён зрааў аэсцім слухную высоўку: «Начтатковы тэкст вуснага выказвання ствараецца ў аўдыторыі, ва «ўзаемадзейнасці» прамоўцы і слухачоў».

3 КЛОПАТАМ ПРА ЖЫВОЕ СЛОВА

Ціць больш часу на чытанне дапаможніка матэрыялу па тэме ці мастацкай літаратуры, а не на мастацкі выдамага і занакспектаванага.

Найбольш прадуманым, удала скампанаваным і мэтанаіраваным выглядае раздзел «Чытанне і чыталнік». Складанасць аналізу (лагічнага і інтанцыянага) мастацкага тэксту аўтар даволі перакональна расірачыў на мюльстве яскрава прыкладаў з твораў беларускай літаратуры, прадугледжаныя школьнай праграмай. Гэта адпавядае практычнаму прызначэнню дапаможніка. Тое, што аўтар робіць бясхвоўныя акцэнтны перш за ўсё на расірачывае ідэяны асновы твора, на аэсаванай перадачы школьнікам пісьмовага тэксту, вельмі важна для барацьбы з фармальным чытаннем, якое, на вялікі жаль, вельмі папшырае ў школах. Папшыра тама, што не толькі настаўнікі маладых класаў, але і славеціны не валодаюць практычна ніякімі сродкамі выразнага чытання — не ўмеюць правільна ставіць лагічныя нааіскі і адпаведным чы-

турны, «М. Горкі і беларуская літаратура пачатку XX стагоддзя», артыкулы аб творчасці Януба Коласа, Цёткі, Максіма Багдановіча, Канарата Крапівы і іншых пісьмюнікаў, аб руска-беларускіх і ўкраінска-беларускіх літаратурных сувязях, а таксама на тэмы сучаснай літаратуры з улічэннем каштоўным укладам у беларускую крытыку і літаратуразнаўства.

Нельга не адзначыць, акрамя таго, Вяага ўдзелу ў стварэнні падручніка па гісторыі беларускай літаратуры, Вапаль пільнай працы ў Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы Акадэміі навуц БССР.

Ад усю сэрца жадаем Вам, дарагі Васіль Уладзіміравіч, добрага здароўя, доўгіх год жыцця, далайшых творчых поспехаў.

Радацыя газеты «Літаратура і мастацтва» далаучае да прывітання СП БССР, вшчюе юбіляра з яго пладзесцігоддзем.

у з'явы чалавечага жыцця... песня будзе калектывна-суб'ектывным самавызначэннем, радэвым, племянным, дружным, народным». Ужо з гэтых слоў ясна, што пачынае калектывнага суб'ектывізму ў А. Вясёлюскага вельмі распаўсютае: сроды ўваходзіць і старажытнае сентадучаванне, калі асоба ішч не вылучылася з калектыву, г. э. пары радавога тэатру, і такім пазіцыям складанасці з'ямы, які класавасць і народнасць мастацтва.

ВІНШУЕМ!

Споўнілася пладзесці год з дня нараджэння крытыка і літаратуразнаўцы В. У. Івашына. Прэўленне Саюза СП БССР зварнулася да яго з наступным прывітаннем:

Дарагі Васіль Уладзіміравіч! Горача вшчюем Вас — нашага таварыша па працы на літаратурнай ніве, таленавітага крытыка і літаратуразнаўцы — з 50-годдзем з дня Вашага нараджэння.

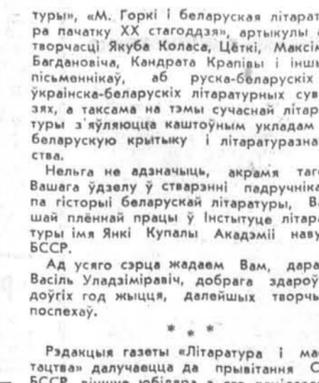
Выхадзец з сялянскай сям'і, педагог, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, Вы прыйшлі ў літаратуру, маючы за плячыма багаты жыццёвы вопыт і добрую тэатрычную падрыхтоўку. Першыя Вашы крытычныя артыкулы, што павяліся ў друку ў 1940—50 гадах, зварнулі на сябе увагу чытача грунтоўнасцю, глыбокімі ведамі, вялікай любоўю да літаратуры.

Манаграфія пра творчасць Янкі Купалы перыяду рэвалюцыі 1905—1907 гг., кнігі «Рэвалюцыя 1905—1907 гг. і развіццё беларускай літаратуры» і «Вусная мова і выразнае чытанне» вучэбна-педагагічнае вынасцтва Міністэрства аэсцты БССР, Мінск, 1962.

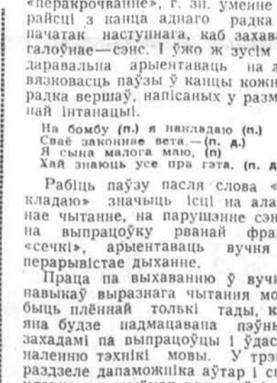
Э гэтага і складалася тая асаблівасць супярэчлівага сентапалогічнага патрыярхальных мас сляганства ў перыяд першай рускай рэвалюцыі, пра якую пісаў У. І. Ленін: «Апро таго, нельга забавоны змяшваць з лясчэствам».

В. І. Івашына

В. І. Івашына

В. І. Івашына

Элеонара ВЕЦЕР, мастацтвазнаўца.

РЭПЛІКА «СТАРАЮЦА БЫЦЬ ПАДОВНЫМІ»

Дабач аб сваім вонкавым выглядзе — не такі ўжо дробныя клопаты. І думачы о ірасе ногтёў — некалі А. Пушкін. М. Горкі лічыў, што грамадзныя Крыны Савецкай Рэспублікі, а радалі позіры вясёльнай прычосцы, асабліва ў палатне выназаванна А. Чэхава пра чалавеча, у пачынае прыгожым ігоа, пачынае пачынае, асабліва дзіць і твор, і думачы, адзначыць: «А вось ці вядома вам, напрыклад, танае выназаванне: «І калі смешна, што мода валодае сапраўднай магнучасцю, дык яшчэ больш смешна не трымацца яе».

